

Klimop

Ledenblad IVN Rotterdam en omstreken - najaar 2022/winter 2023

Wegbermen - groene linten voor biodiversiteit

Op zomerkamp met IVN

Schone Rivieren expeditie op Eiland Van Brienoord

Hoe schoon is het Eiland Van Brienoord

TEKST LIESBETH DEN HAAN; FOTO'S LIESBETH DEN HAAN EN ARTHUR HILGERSOM

Midden in Rotterdam, in de Nieuwe Maas, ligt het Eiland Van Brienoord. Een ruig gebied omspoeld door de Nieuwe Maas in het noorden en het Zuiddiepje in het zuiden, en overbrugd, op de oostpunt, door de Van Brienoordbrug. Rijd je daaroverheen, dan heb je geen idee wat er allemaal op het eiland onder je zich afspeelt, hoe getijdenatuur delen van het eiland beheerst.

Een gebied met een veelbewogen geschiedenis, waar diverse bedrijvigheid plaatsvond, zoals olieopslag, een bouwdok, visserij. Dat alles is verdwenen; enkele restanten daarvan zien we nog. Er waren ook onuitgevoerde plannen - voor woningbouw, een conferentiecentrum, een dependance van diergaarde Blijdorp. Er is gestreden, door met name de (toenmalige) deelgemeente IJsselmonde, voor behoud van het eiland als groen toevluchtoord voor stadsbewoners. De volkstuinten, opgericht in 1937, zijn er nog; het bouwdok is een groot bassin geworden.

Door ingrepen in de afgelopen jaren zijn de getijdegeulen uitgebreid en de getijdenatuur heeft daardoor meer ruimte gekregen. Een nieuwe brug over het Zuiddiepje - de Ben Schopbrug - heeft het eiland toegankelijker gemaakt, dat wil zeggen: de toegang tot het eiland is gemakkelijker te vinden. Voorheen was het bruggetje aan het einde van Hoendiep zo goed verborgen, dat vele Rotterdammers (en anderen) het eiland helemaal niet vonden.

Schone Rivieren

In het landelijke project Schone Rivieren werken Stichting Noordzee, de Plastic Soup Foundation en IVN Natuureducatie samen - met het doel onze mooie rivierdelta vrij te maken van plastics in 2030. Zodat al dat plastic niet in de Noordzee terecht komt. Een onderdeel van het project is het afvalonderzoek; twee keer per jaar monitoren vrijwillige afvalonderzoekers een hen toegewezen tracé langs een van onze rivieren. Zij noteren over een afstand van 100 m al het afval op een turflijst en voeren de gegevens in in een landelijke database. Alle afvalonderzoekers gebruiken dezelfde turflijst, waarop alle mogelijke items naar soort en producten zijn uitgesplitst. Zo worden betrouwbare gegevens verzameld, waaruit conclusies voor

beleid kunnen worden getrokken en bronnen van afval kunnen worden aangesproken.

Op expeditie voor dubbel schoon

IVN Natuureducatie zit in dit project voor de educatieve kant en laat zien hoe schoon in de zin van mooi onze rivierdelta is en hoe belangrijk het is dat die schoongehouden wordt, van plastic en ander afval. Daarom houdt IVN regelmatig een Schone Rivieren expeditie. IVN Rotterdam e.o. organiseerde op 15 oktober zo'n expeditie, op het Eiland van Brienoord. Op vijf andere locaties langs de rivieren gebeurde dat, in hetzelfde weekend van 15-16 oktober. De Nationale Postcode Loterij - die het project financieel ondersteunt - bood de expedities als uitje aan aan haar deelnemers. Voor de expeditie in Rotterdam namen 41 mensen de uitnodiging aan en kwamen naar het eiland. Vier IVN Natuurgidsen en 3 Schone Rivieren afvalonderzoekers gaven leiding aan de excursie rond het eiland. Zij stonden stil bij de markante punten op het eiland, qua natuur en landschap en de geschiedenis daarvan.

Langs de noordoever is de stenen beschoeiing kenmerkend, met hier en daar zandstrandjes met een wilgen-vloedbos. Op de oostpunt vinden we een nieuw gegraven baai.

Zalm geen luxeproduct

Vanaf de noordoever is aan de overkant van de Nieuwe Maas het Zalmhuis te zien; dit was de vroegere vis(zalm)-afslag, waar vroeger tot 100.000 zalmen per jaar werden verhandeld. De visrechten voor de (noord)oever van het Eiland waren eigendom van ene Baron Van Brienen. Met rechtopstaande netten in de rivier, in een boog vanaf de kade, werd de zalm gevangen; paarden trokken de netten na enige tijd terug naar de kade. Bij laag water is de houten beschoeiing van de kade nog te zien. Zalm is inmiddels bijna verdwenen uit de Rijn en de Maas - door vervuiling en obstakels zoals dammen en sluizen. Trekvis-sen zoals zalm en steur (en houting, fint en zeeforel) paaien op de grindbodems van Maas en Rijn; de jonge vissen zwemmen naar de zee en verblijven daar enkele jaren, tot ze volwassen zijn en weer de grote tocht naar de riviermonding, stroomopwaarts naar hun paaigronden maken.

Het Zuiddiepje, aan de zuidkant van het eiland.

Zalm is dus bijna verdwenen uit onze rivieren. Om de visstand weer op peil te krijgen, worden jonge zalmen uitgezet bij de paaigronden, sommige voorzien van een zendertje. Ern zo zijn weer zalmen die de monding van de Nieuwe Waterweg inzwemmen; zo is er al eentje bij de Erasmusbrug gemeten.

Dat zalm in de 19de eeuw geen luxe-product was, blijkt wel uit de volgende anecdote. In het contract van dienstbodes stond de clausule dat we niet meer dan twee keer per week zalm te eten zouden krijgen. Of dit werkelijk zo is geweest, is niet zeker, maar de strekking is duidelijk.

Wat is de stroomrichting?

We staan ook stil langs de rand van het Zuiddiepje. Het rivierwater is hier woelig en lijkt alle kanten op te stromen. Oorzaak is het feit dat de Nieuwe Maas – en ook het Zuiddiepje – in open verbinding staat met de (Noord)zee. Daardoor is er getijdewerking in de rivier. Rond het eiland kan het rivierwater tot 1,5 in hoogte verschillen. Het bij vloed de riviermonding binnenstromende (zee)water dringt door tot wel aan Krimpen aan de IJssel toe.

"Ga je mee schorrelen?" Bezoek aan herenboerderij De Vlinderstrik

TEKST LIESBETH DEN HAAN; FOTO LIESBETH DEN HAAN EN C. CHORRELEN.

Voor het eerst sinds lange tijd maakten we een echte ledenexcursie, dus een excursie alleen voor leden (en donateurs). Het 'algemene publiek' kan terecht bij onze publieksexcursies, die (ook) gratis zijn (en uiteraard ook toegankelijk voor leden). Daarnaast hebben we de maandelijkse wandelingen voor leden en donateurs, georganiseerd door Lenie Lelie en Anita van Keulen; zij zetten de wandelingen uit en maken het reisschema elke maand bekend. Die wandelingen zijn rond de 12 km lang en nemen met het reizen mee al gauw tot twee dagdelen in beslag.

Een ledenexcursie duurt ongeveer 2 uur (afgezien van het reizen) en doel is samen de natuur in te gaan en daarover meer te weten te komen – en vooral er samen van te genieten. Het is verder een prima gelegenheid andere leden te leren kennen en elkaar te ontmoeten – we zijn tenslotte allemaal leden van dezelfde vereniging IVN (val-

Het vanuit het binnenland aangevoerde water botst als het ware op het bij vloed binnenstromende water. Zo ontstaan er verraderlijke draaikolken en stromingen. Met het ritme van eb en vloed verandert de waterstand in de getijdengeulen van het eiland. Dat is goed te zien aan de oevers. En afhankelijk van (de sterkte van) het getij stroomt het rivierwater richting zee of richting binnenland.

Aster en bever

De wisselende waterstand wordt verdragen door een beperkt aan planten – zoals Rivierkruiskruid en Grote kaatstentaart (nu uitgebloeid). In het voorjaar is de botergele spindotter te zien. Half oktober troffen we een bloeiende aster aan, de Smalle aster, die ook houdt van een natte bodem.

Deze omgeving van wilgenbos en geulen met wisselende waterstand is geschikt voor bevers.

Ze hebben inderdaad hier rond gezwommen (zoals te zien op een amateurfilmpje op onze website: <https://www.ivn.nl/afdeling/rotterdam-en-omstreken/nieuws/bever-gezien-op-eiland-van-brienoord>). Een rondom afgeknaagde stam van een (dode) wilg getuigt van de aanwezigheid van een bever. Bevers zijn zich na de reïntroctie in de Biesbosch geleidelijk aan het verspreiden langs de rivier.

Op vier 'strandjes' langs de Nieuwe Maas rapen we het zwerfafval op. Er ligt van alles – van peuken tot blikjes, van vistouw tot monddoekjes. Tevreden met de 'oogst' gaan de deelnemers, met de grijpers die ze gekregen hebben huiswaarts – maar niet na in een nabij gelegen restaurant samen ter afsluiting een hapje en een drankje genoten te hebben – aangeboden door de NPL.

Schoffelen tussen de Groenlof. Foto C. Chorrelaar.

Wikipedia: Groenlof is een bladgroente die het midden houdt tussen witlof en andijvie. Het is vooral geschikt voor de najaarsteelt. Groenlof vormt langwerpige kroppen die een milde smaak hebben. Deze groente kan zowel rauw als gekookt gegeten worden.

Catolien geeft uitleg over een veld ingezaaid met klaver - als natuurlijke bemester.

lend onder de afdeling Rotterdam en omstreken). Onderweg of aan het eind drinken we samen iets - met een iets lekkers erbij (of bezoeken een uitspanning als er een op de route ligt).

Op een stralende zondagochtend gaan we naar Rodenrijs, om de herenboerderij De Vlinderstrik te bekijken. Het is een coöperatie met zo'n 500 leden (200 huishoudens) en een professionele boer in dienst, die samen het 20 hectare grote oppervlak runnen. Het is een gemengd bedrijf - met landbouw, tuinbouw, veeteelt (koeien, varkens), kippen, paddenstoelenteelt.

Catolien Vermeulen, IVN Natuurgids én herenboer, vertelt enthousiast over het reilen en zeilen van de boerderij. Ze weet heel veel, doordat ze erg actief is bij allerlei werkzaamheden die op de boerderij te doen zijn; de boer kan niet alles alleen af! Ze zit in de groep leden die zorgt voor de boomgaarden; ook zit ze in de groepen die de kippen verzorgen, de oogst uitgeven, de gewassen planten, paddenstoelen kweken en rondleidingen op de boerderij verzorgen.

We lopen langs (en gedeeltelijk door) alle percelen van de boerderij. Catolien vertelt zo veel interessants en liet ons zoveel zien, dat dat hier niet allemaal vermeld kan worden. Daarom pik ik er enkele dingen uit.

Keizersnee

Direct al worden we geconfronteerd met een wat dramatische situatie rond een van de koeien, (van het ras Maas-Rijn-IJssel) in het weiland naast het pad. Nog maar enkele dagen geleden had een van de koeien een wat moeizame bevalling. Het kalf lag niet met beide poten naar voren, maar met één poot en zat hierdoor vast. De boer moest er een veearts bijhalen en het kalf werd met een keizersnede ter wereld gebracht. Helaas leefde het kalf niet meer. We zien de boer juist het weiland in lopen om te kijken hoe het met de moederkoe gaat. De kalfjes blijven overigens bij de kudde. De koeien worden dan ook niet gemolken. Uiteindelijk zullen ze naar de slacht gaan. Alle producten van het land worden wekelijks onder de leden verdeeld. Leden kunnen ervoor kiezen geen vlees te nemen en die betalen dan ook een lager (vast) bedrag per week.

Permacultuur

De boomgaard is geplant volgens de principes van de permacultuur en is uniek in Nederland. In elke rij staat steeds om en om een appelboom, daarnaast een stikstofbinder (duindoorn of olijfwilg) waar ook de vogels van mogen eten en daarnaast een boom die begint met de let-

ter p: peer, perzik, powpow, pruim en japanse peer en dat herhaalt zich tot het einde van de rij. In de rij daarnaast verspringen de bomen ten opzichte van de eerste rij, dus we beginnen met een stikstofbinder (als in de eerste rij een duindoorn stond, dan nu een olijfwilg), daarna een boom die begint met de letter p, maar weer een andere soort dan in de eerdere rij en daarna ook weer een appelboom, maar een andere appelsoort dan in de eerdere rij - enzovoort. Door de afwisseling krijgen ziektes minder kans. Tussen de bomen staan vruchtdragende struiken: per rij óf bramen, of frambozen of aalbessen. Aan de rand staan kersenvruchten en rabarber.

Uit ervaring leert de coöperatie wat je moet doen om je oogst te beschermen - zonder gif te gebruiken. Zo staan er nestkasten voor torenvalken - die de muizen onder controle moeten houden.

Fijne tuinbouw

Verderop zien we een perceel met boerenkool en palmkool, (bijna) klaar voor de oogst. Prei en aardappels waren al geoogst. De uienoogst is helaas mislukt. Op weer andere percelen zien we de "fijnere" tuinbouw, met (al geoogste) sperciebonen en boterbonen; diverse soorten sla staan deels nog op het veld. De sla is afgedekt met gaas - om vraat door duiven, kauwen en hazen te voorkomen.

We eindigen bij de boerderij - waar de machines staan, de opslag is van de plant-based bemester die gebruikt wordt, de werkplaats is waar ook de werkkleding hangt, en waar de wekelijkse verdeling van de geoogste producten plaatsvindt. De gehele oogst is voor de leden van de coöperatie; er wordt niets verkocht of naar elders vervoerd. Zo is de afstand tussen product en consument minimaal.

We sluiten de excursie af met koffie/thee en een heerlijke koek, gezeten in het zonnetje - zoals ook na het schoffelen coöperatielieden gaan 'borrelen' na een paar uurtjes intensief werken. En zo is het - nieuwe, door de herenboeren verzonnen - woord 'schorrelen' verklaard!

Op de website van de Herenboerderij vind je meer informatie over deze herenboerderij (<https://vlinderstrik.herenboeren.nl>) en over herenboerderijen in het algemeen en over de beweging die de herenboeren vormen (<https://www.herenboeren.nl>).

**Fien
op**

zomerkamp met de Natuurontdekkers

In de zomer organiseert IVN Natuureducatie zomerkampen voor kinderen van 8 t/m 12 jaar op *Het Woldhuis* in Apeldoorn, onder de naam Natuurontdekkers. Tijdens zo'n Beleef-Natuurkamp worden kinderen vijf dagen lang ondergedompeld in de natuur. De kinderen doen allerlei leuke dingen in en met de natuur.

Fien, 9 jaar oud, uit Rotterdam, deed mee aan het kamp in augustus 2022. Zij wilde in de zomer iets doen in de natuur, een of andere actieve bezigheid zoals een kamp. Samen met haar moeder koos ze voor het IVN natuurkamp.

Gevraagd wat ze het leukste vond, van alle activiteiten, kon ze dat niet zeggen; ze vond alles leuk, kon niet kiezen. Maar als eerste noemde ze een avondwandeling in het bos, op zoek naar vleermuizen. "Met een apparaatje hoorden we een tikkend geluid van de vleermuizen. We zagen ze ook, op een bepaalde plek veel bij elkaar. Een andere keer gingen we met een diervriendelijke muizenval muizen vangen. Als lokaas legden we pindakaas en appel in de val. De eerste keer zat er geen in; de tweede keer vonden we 2 spitsmuizen en 1 bosmuis.

Ook gingen we vuur maken zonder lucifers. In een kuil maakten we een houtvuur om daarin brood te bakken (deeg op een stok). Vuur maken is best moeilijk; je moest met metalen voorwerpen een vonkje maken en daarmee een katoenen watje aansteken.

Vroeg in de ochtend zijn we op vogeltocht gegaan. Net toen we het over roofvogels hadden, zagen we een buizerd. Welke dieren we allemaal gezien hebben, heb ik opgeschreven in een boekje. Bij de vos staat een vraagteken - ik zag iets donkers heel snel voorbij komen en wist niet zeker of het echt een vos was." Op de foto's zie je wat voor activiteiten Fien verder nog deed: mountain biken, hut bouwen, uilenballen pluizen.

Of ze nog een keer naar zo'n kamp zou gaan? Op zich wel, maar Fien wil ook graag iets creatiefs doen, op een kamp waar je met dingen uit de natuur in de natuur leert overleven en creatieve dingen maakt. Voor kinderen van 10-12 jaar zijn er zulke kampen. Alles daarover lees je op de website <https://natuurontdekkers.nl>. - ook hoe je vrijwilliger in de begeleiding of de organisatie kan worden.

Sharida Bhageloe: Warm pleitbezorger voor flora en fauna in de stadsbermen

TEKST EN FOTO'S: SHARIDA BHAGELOE

Sharida woont in IJsselmonde (Rotterdam Zuid). Uit pure interesse in de natuur is zij vanaf zomer 2019 begonnen met rondjes te lopen bij haar in de buurt, langs de bermen van de IJsselmondse Randweg en de Kreekhuisenlaan. Om meer te weten te komen van wat ze daar zag, zette ze 2020 en 2021 in het teken van leren; ze volgde natuurcursussen, deed veel zelfstudie, ging haar waarnemingen in het veld vastleggen. In de stad als Rotterdam zijn geen hooi-graslanden binnen de wijken; bermen zijn voor haar bij uitstek de plek om als stadsbewoner iets over de wilde (inheemse) flora en fauna te leren.

Sharida krijgt vaak de vraag van voorbijgangers waarnaar ze kijkt, want mensen zien alleen een groen vlak met onkruid; zij ziet de diversiteit van het leven. "Ik vind het interessant om te kijken naar de planten en de interactie met hun omgeving. Maar ook de insecten vertellen zo hun eigen verhaal. Dat is wat ik dan ook graag vastleg met het maken van een foto. Hoe vaker je een stukje groen bezoekt, hoe interessanter dit stukje wordt, zo heb ik inmiddels wel in de afgelopen jaren mogen ervaren."

Voordat Sharida vertelt over haar bevindingen, geeft ze eerst uitleg over de geschiedenis van onze wegbermen en de functie die zij hebben in het landschap.

Planmatig inrichten van bermen

Naarmate de bevolkingsdichtheid toenam, werd het op paden en wegen drukker. In de jaren dertig van de 19e eeuw begon de overheid met het verharderen van de wegen, eerst de rijks- en provinciale wegen, daarna de gemeentelijke wegen. In die tijd is men ook overgegaan tot het planmatig inrichten van bermen. Het onderhoud van de bermen gebeurde door agrariërs. Het vee graasde in de bermen of de bermen werden gemaaid waarna het maaisel aan het vee werd gevoerd.

In de jaren vijftig van de 20e eeuw werd de kwaliteit van het maaisel niet meer gewaardeerd door de agrariërs. Bovendien werd, door toename van het aantal wegen en dus bermen, het kleinschalige beheer door agrariërs economisch onaantrekkelijk. Voor het onderhoud werd toen overgegaan tot klepelers. [wat is klepelen] Dat gebeurde zeven tot twaalf keer per jaar, wat zorgde voor eenzijdige begroeiing. In deze tijd werden de Nederlanders ook mobieler, het zogenaamde bermtoerisme ontstond. Hele gezinnen trokken eropuit om in de berm te picknicken. In de jaren zeventig pleitte professor Piet Zonderwijk (verbonden aan de Universiteit van Wageningen) voor het maken van 'bonte bermen'. Halverwege de jaren zeventig werd het ecologisch beheren van bermen langs rijkswegen staand beleid.*

Groene linten voor biodiversiteit

De bermen van provinciale wegen zijn belangrijke dragers van het landschap. Bovendien vormen bermen verbindingen tussen leefgebieden: het zijn groene linten door het landschap die natuurgebieden met elkaar verbinden en zo de migratie van dieren en planten mogelijk maken. Bermen zijn doorgaans niet bemest en er worden geen pesticiden gebruikt. In een aantal gevallen herbergen ze een grote schat aan natuurwaarden. Bloeiende planten trekken heel wat insectensoorten aan, die zoeken naar geschikt voedsel en een beschut leefgebied. Insecten trekken weer andere dieren aan zoals spinnen, vogels, zoogdieren en amfibieën.**

"De Natuur weet mij altijd weer te boeien en te verrassen."

Pilot mozaïekmaaien

In het voorjaar van 2016 is door stadsbeheer Rotterdam een pilotproject voor gefaseerd maaibeheer gestart in een aantal bermen in Rotterdam-zuid. Dit op initiatief van Rotterdamse burgers en stichting De Bloeiende Stad. Doel van dit zogenaamde mozaïekbeheer is om door een kleinschalige afwisseling van maaitijdstippen en maaifrequenties binnen de percelen verschillende groeistadia van de vegetatie naast elkaar te laten bestaan. Zo blijven voortdurend voedselplanten en nectarplanten beschikbaar ten behoeve van de insectenfauna. Mozaïekbeheer onderscheidt zich daardoor van een traditioneel beheer waarbij, ook wanneer dat beheer gericht is op een ecologische graslandontwikkeling, periodiek de hele vegetatie wordt kortgemaaid.***

Veranderingen komen met de jaren

Langs de randen van mijn woonwijk kom ik deze bermen tegen waarin de pilot mozaïekmaaien uitgevoerd wordt. Ik

Mozaïekmaaien in het Kraamgse bos. Middenberm van de Kreekhuisenlaan, juli 2020. Foto Remko Andeweg.

zag langzaam aan in de loop der jaren het monotone grasland in de berm veranderen in bloeiende hooigraslanden. Door de toenemende groei van de wilde planten werd mijn nieuwsgierigheid naar het leven in deze berm groter. In 2019 - 2020 trof ik mezelf steeds vaker aan in de berm van Groot IJsselmonde. Dat de auto's voorbij zoefden of de automobilisten verbaasd opkeken naar mijn aanwezigheid - daar trok ik mij niets van aan. Ik ontdekte midden in deze rumoerige stadse drukte een nieuwe groene oase. Het was lastig kiezen tussen de wilde planten of de bezoekers van deze planten. De wilde planten kende ik niet, dat ging ook op voor de kleine diertjes die ik aantrof op de wilde planten.

Dwalen en verdwalen

Dankzij deze berm is mijn kennis over wilde planten en insecten met de tijd gaan groeien. Ik ontdekte steeds meer planten en hun namen. De insecten werden voor mij geen onbekenden meer, maar werden echte karakters, ieder met zijn eigen bijzonderheid. De berm is niet groot, maar je verdiepen in de namen van de bewoners en bezoekers van de berm, daar kun je goed in dwalen en verdwalen.

Sint-Jansvlinder, een constante

Ik zal dan ook maar één soort toelichten, die ik aantrof in de tussenberm van de Kreekhuizenlaan. Deze berm bevat ontzettend veel variatie aan flora en fauna.

Op 2 mei 2020 trof ik 3 rupsen van de sint-jansvlinder aan op rolklaver. Van deze dagactieve nachtvlinder is bekend dat hij voorkomt op matig vochtige zandgrond, onbemest kruidig grasland. Waardplanten (waarop de rups zijn voedsel vindt) zijn rolklaver en andere vlinderbloemigen. De vliegtijd is van half juni tot en met begin augustus.

Doordat ik steeds vaker deze berm bezocht, zag ik op 9 mei dat een aantal rupsen in het pop-stadium verkeerden. Nu ging het spannend worden, wanneer komen deze poppen uit?

- Op 30 mei bleek de berm voor een deel gemaaid te zijn, juist het deel waar deze poppen aanwezig waren. Doordat het maaisel bij dit mozaïekbeheer altijd wel een paar dagen blijft liggen, krijgen dieren de kans om zich te verplaatsen. Er zat een gaatje in de poppenhuls, ik kon zien dat deze leeg was; de vlinder was al gevlogen.

- 2021 volgde; ik kon het niet laten en bleef deze berm op de voet volgen. Precies op dezelfde locatie in de berm trof ik opnieuw de rupsen van de sint-jansvlinder aan. Helaas kon ik in dit jaar geen poppen meer vinden omdat de berm op deze locatie kort na mijn vondst gemaaid was.

- Dit jaar (2022) was het weer raak; op 12 mei 2022 trof ik wederom de rupsen van de sint-jansvlinder aan. De locatie in de berm was hetzelfde gebleven, daardoor was het vinden een stuk eenvoudiger geworden. Het zijn net mensen, echte gewoonte-dieren.

Gefotografeerde waarnemingen van links naar rechts:

02-5-2020: Rups van de sint-jansvlinder of bloeddropje (*Zygaena filipendulae*) op (het blad van) rolklaver.

09-5-2020: Pop van de sint-jansvlinder aan een grasstengel.

30-5-2020: Ik trof in de gemaaide berm deze lege poppen-huls aan.

29-5-2021: Rups van de sint-jansvlinder op rolklaver.

12-5-2022: Rups van de sint-jansvlinder op rolklaver.

Het is opvallend dat deze vlinder haar eitjes elk jaar ergens in mei afzet.

- Zomer 2022, het is juni en tijdens mijn ronde in de berm tref ik voor de eerste keer de vlinder zelf aan. Er zijn meerdere exemplaren aanwezig. Zo zie je maar hoe een monotoon grasland ook in de stadse berm een goede locatie kan worden wanneer het beheer aangepast wordt naar ecologisch bermbeheer (mozaïekbeheer). Deze nieuwe groene oase is niet alleen de thuishonk geworden van deze ene mooie vlinder, maar van veel meer flora en fauna in deze berm.

Conclusie

Ik weet dat het maaibeheer een heikel punt is voor beheerders en aannemers. Pas toen ik de berm ging ontdekken en mij hierin ging verdiepen kwam ik meer over deze aspecten te weten. Maar al deze groene stroken vormen in mijn ogen een belangrijke stuk labyrint voor flora en fauna. Ik wens daarom dat de focus blijft bij het vergroten en het behoud van de biodiversiteit in de berm, vooral de stadsbermen.

24-6-2022: Sint-Jansvlinder op Slangenkruid.

Vanuit mijn positie als leek, gewone burger, kan ik alleen maar wensen dat de Monitoring pilot mozaïekmaaien

Rotterdam-Zuid voor langere tijd doorgaat, zodat de opgebouwde winsten hoe klein ze ook zijn, behouden kunnen worden. Op deze manier krijgen de insecten tenminste nog kansen om zich te vestigen in de stad. Burgers kunnen op deze manier ook iets leren van de wilde flora en fauna.

Bronnen

* [https://nl.wikipedia.org/wiki/Berm_\(strook\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Berm_(strook)).

** Leidraad ecologisch bermbeheer Provincie Zuid-Holland, Handleiding om ecologisch bermbeheer toe te passen, December 2019.

Eten uit de natuur?

TEKST LIESBETH DEN HAAN; FOTO'S RICK VAN CLEEF

Er is veel te doen de laatste weken over het verzamelen van planten en paddenstoelen in de natuur. Eetbare natuur, in het bijzonder eetbare planten, staan steeds meer in de belangstelling. Zelf gaf ik, samen met Catolien Vermeulen, al weer enige jaren terug, een excursie over het thema eetbare planten, in het Kralingse Bos. We waren nog niet gestart toen de vraag al kwam of we eigenlijk wel planten of delen ervan mochten plukken. We gaven het advies: beperk je in aantal en keuze van de planten die je zou willen eten, verniel niets, neem alleen mee voor eigen gebruik. Ik heb eens uitgezocht hoe het wettelijk in elkaar steekt en hoe de praktijk is.

Wet Natuurbescherming

Voor terreineigenaren en -beheerders geldt dat zij de wet Natuurbescherming moeten respecteren. Deze wet is sinds 1 januari 2017 van kracht. Voor geldt een 'zorgplicht'; dat houdt in dat je niets mag doen dat nadelige gevolgen kan hebben voor in het wild levende planten en dieren. Bij de wet is een lijst gepubliceerd met beschermde soorten. Deze (planten)soorten mogen niet beschadigd, gedood, geplukt of uitgegraven worden. Voor bepaalde natuurgebieden geldt een bijkomende verplichting, namelijk dat de omstandigheden waarin met name genoemde soorten groeien of leven zodanig in stand gehouden moeten worden, dat deze soorten kunnen blijven bestaan.

Niet buiten paden

Voor de burger gelden regels die per gemeente kunnen verschillen. In Rotterdam geldt een Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Nu wordt iedereen geacht de wet te kennen, maar weinigen zullen de Rotterdamse APV (van 2012) kennen. Deze APV stelt in artikel 2:45 dat "het verboden [is], in een voor publiek toegankelijk gemeentelijk bos, park, plantsoen, groenstrook of duin, zich buiten de paden te bevinden, met uitzondering van de grasperken." En dat is niet voor niets. Buiten de paden kunnen immers planten, paddenstoelen of dieren (ongewild) vertrapt of verstoord worden.

Stroperij

En hoe zit het dan met meenemen van (delen van) plan-

*** Bureau Stadsnatuur Rotterdam - rapport 307; Monitoring pilot mozaïekmaaien Rotterdam-Zuid 2016.

Jouw foto of stukje in de Klimop?

Stuur dan een korte beschrijving van jouw idee of voorstel voor een artikel naar de redactie van Klimop, vóór 1 maart 2023. Heb je iets te vertellen maar vind je het moeilijk om het op te schrijven? Dan kan iemand van de redactie dat voor je doen. Neem contact op, Liesbeth den Haan, 06-47046122.

ten (of paddestoelen?) In het wetboek van Strafrecht staat een oud wetsartikel betreffende stroperij. Op grond daarvan mag je niets meenemen, ook geen grond of (delen van) planten, zelfs niet als deze op de grond liggen en je ze zonder schade aan te richten kan pakken. Ook sprokelen zonder toestemming van de eigenaar valt onder stroperij.

Een hele populatie planten wegplukken of afsnijden is uit den boze. Een enkel blad of een enkele bladtop kan wel. Planten uitgraven voor 'oogsten' van de wortels of wortelstok betekent dat de plant helemaal wordt uitgerooid; niet doen dus. Een hele boom of struik ontdoen van alle bloesem of alle vruchten ontnemt de plant de kans op voortplanting - ook dat is niet verantwoord. Walnoten uit een boom slaan - dat is vernieling en de boswachter zal u hierop aanspreken. Hij/zij kan u zelfs een boete geven. Kortom, ga zorgvuldig en selectief te werk, pluk of snijd nooit meer dan genoeg is voor een eigen maaltijd. Voor paddestoelen ligt het wat anders. Paddestoelen zijn de vruchtlichamen van ondergrondse schimmels - het mycelium. Toch is het wegnemen hiervan bezwaarlijk: mogelijkwjs beschadig je toch het mycelium, je verwijdert de sporendrager, én anderen kunnen ze niet meer bewonderen. Als tegemoetkoming tolereren sommige terreinbeheerders dat je voor je eigen gebruik een maaltje meeneemt.

Wildplukwandeling

TEKST ASTRID PRIESTER EN FOTO'S RICK VAN KLEEF

Onderdeel van het programma van de IVN ontmoetingsdag, voor leden en projectmedewerkers in Zuid-Holland (Rijswijk zaterdag 20 augustus jl.) was een wandeling met bosbaas en wildpluk-expert Edwin Cornelissen. Onderweg toonde hij ons enkele planten, waarvan bladeren of zaden eetbaar zijn of een (andere) werking hebben op ons lichaam.

Vanwege de droogte en moment van het jaar, waren veel

planten op hun retour, maar Edwin vond toch een aantal planten waarover interessante eetbare wetenswaardigheden én viel er nog wat te proeven. Om er een paar te noemen:

- De jonge stengel van Gewone berenklaauw smaakt naar kokos en selderij en kan worden bereid door te stoven. De zaden zouden smaken als kardemom, al was dat moeilijk te herkennen....;
- De zaden van Kraailook hebben een sterke uien- en zelfs knoflooksmaak. Door het seizoen heen kan ook de stengel gegeten worden;
- Meidoorn is versterkend voor bloedvaten en hart. De jonge blaadjes zijn lekker door aardappelpuree met bietjes. De bessen hebben een grote pit en zijn vrij melig maar zijn wel goed te verwerken tot gelei of meidoornwijn;
- Van Bramen is ook jong blad te gebruiken als thee. Door het hoge gehalte tannine in lage temperatuur water (een hele nacht!) laten trekken;
- De bladeren van Bijvoet kunnen in gerechten verwerkt worden en helpen vette gerechten beter verteren. Echter voorzichtig bij zwangere vrouwen. Het kruid werkt vruchtafdrijvend. Ook koud getrokken thee gecombineerd met rode bessensap of appelsap is erg lekker. De bloemen kunnen worden gebruikt worden als een wierook en helpt muggen te verdrijven, zelfs ruimte te reinigen...;
- Kaasjeskruid, familie van de Linde, bevat veel slijmstoffen. Deze stoffen vormen b.v. een beschermend, geleiachtig laagje rond organen. Bij de slokdarm betekent het dat scherp, peperig eten beter wordt verdragen. Het jonge, zachte blad is (net als dat van de Linde), te gebruiken in salade.

Ontmoetingsdag IVN Zuid-Holland. Molenvlietpark, Rijswijk. Op pad met bosbaas Edwin.

27 december 2022 t/m 1 januari 2023: Ga mee op een actieve Woesteland vakantie!

Voor jongeren van 12 t/m 30 jaar organiseert Woesteland kampen in de natuur. Tijdens WoesteLand activiteiten gaan we de natuur in, om vrijwilligerswerk te doen dat nodig is om de natuur in stand te houden en te herstellen; zo helpen we de biodiversiteit.

Dit jaar staat nog op het programma een vakantiecamp op Schiermonnikoog, voor de doelgroep 16 t/m 30 jaar, met verblijf in een kampeerboerderij. Voor meer info en aanmelding: <https://woesteland.nl/vakantie/natuurwerk-op-schiermonnikoog/>

Recept melde-pesto

Melde is een geslacht van kruidachtige planten waarvan er vijf verschillende soorten in Nederland voorkomen. De naam melde houdt overigens verband met meel, vanwege de meelachtige beharing. Van met name Uitstaande melde en van Tuinmelde wordt de eetbaarheid vermeld in boeken. De jonge bladeren (april tot juni) zijn mals en smaken spinazieachtig.

Ingrediënten

100 gr verse melde-blaadjes
60-70 gr geroosterde pompoenpitten
10-20 gr edelgistvlokken
150 ml extra vierge olijfolie
Zout, zwarte peper en chilipoeder naar smaak
Paar theelepels citroensap

Blancheer de melde 30 seconden in kokend water met zout

Snij de melde grof

Vijzel de melde samen met de appel tot moes,

Schep de melde en appel in een aparte grote kom

Vijzel de geroosterde pompoenpitten, maar niet te fijn

Meng de pitten, melde en edelgist door elkaar.

Roer langzaam de olijfolie erdoor, terwijl je alles door elkaar mengt.

Voeg op het laatst zout, peper en citroen sap toe.

Doe alles in een pot, en schenk de rest van de olijfolie eroverheen, zodat alles onder de olie staat.

De hoeveelheden zijn bij benadering.

Bosbaas Edwin is te bereiken via bosbaasedwin@gmail.com, en je vindt hem ook op facebook. Heel af en toe verschijnt er een nieuwsbrief met recepten, weetjes en aankondigingen; laat hem weten als je die wilt ontvangen.

Vertrouwenscontactpersoon stelt zich voor

Mijn naam is Anita van Keulen.

Ik ben vertrouwenscontactpersoon van IVN afdeling Rotterdam en omstreken.

Ervaar je grensoverschrijdend gedrag binnen IVN? Voel je je onveilig en wil je daar vertrouwelijk over praten met iemand? Neem dan contact met mij op, ik ga graag met je in gesprek, samen kijken we naar mogelijke oplossingen.

Dit zijn mijn taken als vertrouwenscontactpersoon:

- . Ik verleen opvang in de vorm van luisteren, bijstaan en adviseren.
- . Binnen IVN Rotterdam geef ik uitleg over mijn rol als vertrouwenscontactpersoon.
- . De gesprekken met betrokkene zijn strikt vertrouwelijk.
- . De privacy van betrokkene wordt benadrukt. Dat betekent dat er alleen acties ondernomen worden in overleg met betrokkene.
- . Samen met de betrokkene zoek ik naar oplossingen en mogelijke vervolgstappen.
- . Waar nodig verwijs ik naar professionals m.b.t. de ontstane situatie.
- . Ik geef nazorg.
- . Meldingen worden door mij geregistreerd. Ik informeer het bestuur over het aantal meldingen en de aard ervan, maar verstrek geen inhoudelijke informatie. Betrokkene bepaalt of bij melding de naam genoemd wordt of dat de melding anoniem blijft.

In geval van een (verdenking van een) strafbaar feit doet het slachtoffer of de vertrouwenscontactpersoon - in overleg met het bestuur - melding bij de politie. De melding bij de politie wordt gerapporteerd aan de landelijke vertrouwenscommissie van IVN.

Voor iedereen binnen IVN een meldingsplicht voor klachten over of signalen van misbruik. Zodra er vermoedens of feitelijke aanwijzingen zijn van misbruik, dan moet dit gemeld worden bij de landelijke vertrouwenscommissie van IVN. Een melding kan gedaan worden door de betrokkene zelf, door de ouders, door een (andere) begeleider of door derden.

Mijn gegevens zijn: Anita van Keulen

Tel. 06-14986138

E-mail: anitavankeulen@upcmail.nl

Wil je meer weten over het beleid van IVN inzake grensoverschrijdend gedrag? Hier vind je meer informatie: <https://www.ivn.nl/in-veilige-handen-bij-ivn>.

Vervolg van pag. 12

Bijgedragen (met tekst) hebben aan dit nummer van Klimop: Sharida Bhageloe, Liesbeth den Haan, Astrid Priester.

Werkgroepen

De Werkgroep IVN Routes maakt routes voor de IVN Routes app.

Contactpersoon: Josien van Cappelle.

Werkgroep *Natuurbeleving voor ouderen* brengt met haar 'groene visites' de natuur in huis bij ouderen in zorginstellingen. Contactpersoon: Liesbeth den Haan, tel. 06-47046122.

Werkgroep *Ledenwandelingen* organiseert maandelijks een wandeling van ca. 11 km. voor leden en donateurs. Contactpersonen: Lenie Lenie, tel. 06-44593991 en Anita van Keulen, tel. 06-14986138.

De Werkgroep *Nestkasten* onderhoudt de nestkasten voor vogels en vleermuizen in het Kralingse Bos en op begraafplaats Oud-Kralingen. Contactpersoon: Ellen Weerdmeester, tel. 06-28150728.

Onze *Natuurguiden* verzorgen de publieksexcursies; op aan-

vraag verzorgen ze ook natuurexcursies (te voet, met de fiets) in te dienen bij ivnrotterdam@gmail.com, tegen een vaste vergoeding. Contactpersoon: Liesbeth den Haan, tel. 06-47046122

Een groep vrijwilligers organiseert *Activiteiten voor kinderen*. Contactpersoon: vacant. Wil je meedoen? Neem contact op of stuur een bericht naar ivnrotterdam@gmail.com.

ANBI-status

IVN afd. Rotterdam en omstreken is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dit heeft fiscale voordelen voor de Nederlandse belastingbetaler die een gift doet aan onze vereniging.

De achterliggende documenten vind je op onze website, onder de menu-optie 'Verenigingsnieuws'.

Foto's op voorpagina

Beide foto's zijn gemaakt (door Liesbeth den Haan) in Broekpolder, Vlaardingen (27 oktober 2022).

IVN Natuureducatie verbindt mens en natuur. Vrijwilligers van meer dan 160 afdelingen verspreid over Nederland verzorgen excursies, wandelingen, cursussen en andere activiteiten op lokaal niveau. We laten jong en oud beleven hoe leuk, leerzaam, gezond en belangrijk natuur is. Steun je ons of doe je mee?

Het werkgebied van IVN Rotterdam en omstreken beslaat de gemeentes Rotterdam, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Albrandswaard, Maassluis, Vlaardingen en Schiedam.

Klimop en Nieuwsbrief

Klimop is het ledenblad van de IVN afdeling Rotterdam en omstreken. Het verschijnt drie keer per jaar, in maart, juli en november en wordt in druk toegezonden aan leden en donateurs; wil je het blad liever in pdf-formaat ontvangen in je email, laat dit dan weten.

Daarnaast verschijnt in principe elke maand een digitale Nieuwsbrief, die per e-mail wordt toegezonden aan leden, donateurs en belangstellenden (die zich als abonnee kunnen aanmelden op ivnrotterdam@gmail.com).

Lid of donateur worden

IVN Rotterdam en omstreken is een vereniging. Iedereen (personen en instellingen) kan lid worden. Je kunt al lid worden vanaf € 24 (vanaf 1 januari 2023: € 25) per jaar; meld je aan op <https://www.ivn.nl/word-lid>. Als je aan geeft bij de afdeling Rotterdam en omstreken te willen horen, gaat het eventuele meerbedrag boven de € 24/€ 25 naar onze afdeling. Ook is het mogelijk huisgenootlid te worden; daarvoor meld je je aan op <https://doemee.ivn.nl/word-huisgenootlid>.

Wil je ons steunen, word dan donateur en meld je rechtstreeks bij onze afdeling, via ivnrotterdam@gmail.com.

Ons privacybeleid en beleid In Veilige Handen

IVN voert het beleid In Veilige Handen. Lees op onze website hoe wij met je gegevens omgaan, en hoe wij het beleid In Veilige Handen uitvoeren.

De vertrouwenscontactpersoon van de afdeling is Anita van Keulen; zij is per email te bereiken op anitavankeulen@upcmail.nl.

Bestuur en contact

Voorzitter (tevens coördinatie Publieksactiviteiten en Publiciteit): Liesbeth den Haan, tel. 06-47046122

Penningmeester: Josien van Cappelle, vancappellejosien@gmail.com

Secretaris (waarnemend): Paul Winckers, tel. 010-4201750

Secretaris ledenadministratie: Corry van den Berg
Algemeen bestuurslid (tevens beheer Inventaris): Catolien Vermeulen, tel. 06-10669745

Bankrek. NL80 INGB 0001 0188 26 ten name van IVN Rotterdam e.o., te Rotterdam

E-mail: ivnrotterdam@gmail.com

Website: www.ivn.nl/afdeling/rotterdam-en-omstreken

Facebook: IVN Rotterdam

Communicatie

Klimop en Nieuwsbrief (kopij): ivnrotterdam@gmail.com

Webbeheer: Rody Klop

(Eind)redactie en opmaak Klimop: Liesbeth den Haan

Vervolg op pag. 11